

Фиқҳ дарслари (131-дарс). Исломда шахсий озодалик (биринчи мақола)

16:27 / 08.04.2021 4041

«Истинжо» луғатда «ахлатни кетказиш» деганидир.

Фуқаҳолар истилоҳида эса нажосатни сув ва шунга ўхшаш нарса ила кетказиш ёки тошга ўхшаш нарса ила артишга «истинжо» дейилади.

بَدْأُ مُلْسَعْ مُثْنِي مَيَوْثَرَ وَمَطَاعَبَ الْمُنْسَى
حَيْرَلَوْ مَوْنَلَارْيَغْ تَدَحْلُكْ نَمْ إِجَانْتْسَىلَا

عَبَاصَنْ أَلِنْوَطْبَبْ مُلْسَنْيَفْ بُجَافِ مَهْرَرْدَقْ نَمْ رَثْكَأَجَنْمَلَأَزَواجْ نَإِوْ
وَرُكَّوْ دَيْلَأَلْسَنْيَمْ بَعَلَأَبْمَبْ هَجَرَمَ آيِخُرْمَ دَيْلَأَلْسَنْدَعَبْ
ءَالْحَلَأِفَ آهَرَابْدَتْسَنَاوَهَلْبَقَلَأَلْأَبْقَتْسَا

Үйқу ва елдан бошқа таҳоратни кетказувчи ҳар бир нарсадан тошга ўхшаш нарса ила истинжо қилиш суннатдир. Суяқ, тезак ва ўнг қўл билан эмас. Сўнг уни ювиш одобдир. Агар у маҳраждан бир дирҳамдан кўпроқ тарқалган бўлса, ундан истинжо қилиш вожибdir.

Қўлини ювгандан кейин маҳражини муболаға ила бўшаштирган ҳолда, бармоқларининг ич тарафи ила уни ювади.

Кейин қўлни ювади. Халода қиблага қараш ёки унга орқасини қилиш макруҳдир.

Бу сарлавҳа остида келган маълумотларни «хало одоблари» десак ҳам хато қилмаган бўламиз. Ҳар бир кишининг кундалик ҳаётида бир неча бор тақрорланиб турадиган бу муҳим амалга шариатда катта эътибор берилган. Бугунги кунда «шахсий озодалик» деб номланаётган ишни Ислом қадимдан қатъий тартиб ила йўлга қўйгандир. Келинг, ўша маълумотларни ўрганишга киришайлик.

Уйқу ва елдан бошқа таҳоратни кетказувчи ҳар бир нарсадан тошга ўхшаш нарса ила истинжо қилиш суннатдир.

Уйқу ва елдан бошқа ҳушидан кетиш, жиннилик, мастлик каби таҳоратни кетказувчи нарсалардан ҳам истинжо қилинмайди. Қолганларидан, агар нажас бир дирҳам миқдоридан кам бўлса, истинжо қилиш суннатдир. Кўпчилик уламолар истинжо қилиш эркагу аёлга суннати муаккададир, деганлар.

Чунки Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бу ишни доимо қилганлар.

﴿إِلَّا قَمْلَسَ وَهُوَ يَلْعُظُ لَلَّا إِلَّا صَبَّنَ لِلَّا نَعْ، هُنَّ عُمَلٌ لِلَّا يَصْرَرَةً رُرْهُ يَبَأْ نَعْ هَاوَرَ. حَرَحَ أَلَفَ أَلَفَ نَمَ وَنَسْحَدَ دَقَفَ كُلَّ دَلَعَفَ نَمْ رَتْوُيْلَفَ رَمْحَتْسَلَنَمَ﴾
﴿دَمْحَأْ وَهُجَامُ نَبَأْ دُوَادُ وَبَأْ﴾

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ким тош ила истинжо қилса, тоқ қилсин. Ким шундай қилса, яхши. Ким қилмаса, танглик (гуноҳ) йўқ», дедилар».

Имом Абу Довуд, Ибн Можа ва имом Аҳмад ривоят қилишган.

Суяқ, тезак ва ўнг қўл билан эмас.

Бу ҳукмни фуқаҳолар қуийидаги шаръий далиллардан олганлар:

﴿يَلْعُظُ لَلَّا إِلَّا صَبَّنَ لِلَّا نَعْ بَتَأْ لِلَّا يَصْرَرَةً رُرْهُ يَبَأْ نَعْ يَلْغَبَأْ﴾
﴿إِلَّا قَفَ هُنَّ مُتَوَنَّدَفُ هُتَفَتْلَيَ أَلَّا نَأَكَفَ وَوَتَحَاجَلَ حَرَحَ وَمَلَسَ وَهُتْيَاتَأْفَ. ثَوَرَ أَلَّا وَمَطَاعَبَ يَنْتَأْتَ أَلَّا وَهُفْحَنَ وَأَوْبَصَفْنَتْسَأَ آرَاجَحَأَرَصَقَ قَمَلَفَ هُنَّ عُتْصَرْعَأَوْ وَبَنَجَ قَلَإِ آهُتْعَصَرْعَأَوْ فَيَبَأِيْثَ فَرَطَبَ رَاجَحَأَبَ﴾

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳожатларига чиққан әдилар, ортларидан бордим. Одатда у зот ортларига қарамас әдилар. У зотга яқинлашган әдим:

«Менга тошлардан олиб кел, улар билан истинжо қиласман (ёки шунга ўхшашроқ гап айтдилар), сұяқ ёки тезак олиб келма», дедилар.

Кийимимнинг этагига тош солиб келтириб, ёnlарига қўйдим ва ўгирилиб кетдим. У зот қазои ҳожат қилиб бўлиб, уларни ишлатдилар».

Бухорий ривоят қилган.

Шунингдек, бу икки нарсанинг хусусиятларига эга бўлган нарсалар билан ҳам истинжо қилиб бўлмайди. Сұяқ - таом чиқиндиси, тезак - ҳайвон чиқиндиси ҳисобланиши эътиборидан шу гап айтилган. Шунингдек, таом, кўмир, шиша, латта, дараҳт барғига ўхшаш нарсалар билан ҳам истинжо қилиш макруҳдир.

Шундай бўлганидан кейин, фойдали нарсалар билан истинжо қилиб бўлмаслиги ўз-ўзидан маълум бўлади.

Баъзи қадимги уламоларимиз қоғоз билан истинжо қилишни макруҳ деганлар. Чунки уларнинг вақтида қоғоз камёб бўлган. Ҳозир ҳам фойдаланадиган қоғоз билан, хусусан, ёзуви бор қоғоз билан истинжо қилишга рухсат берилмайди. Аммо истинжо учун алоҳида тайёрланган қоғоз билан истинжо қилишга ҳамма уламолар рухсат берганлар. Чунки бундай қоғозлар айнан мана шу мақсад учун тайёрланган нарсадир.

(Давоми бор)

«Кифоя» китобининг биринчи жузи асосида тайёрланди